

Hagyaték

Az emberek sok mindenre kíváncsiak.

Én például – igaz, húsz évvel ezelőtt – szerettem volna megtudni, milyen Shakespeare-drámákat ismert, olvasott Petőfi Sándor. Azt nehéz kideríteni, egy ember kezében élete során milyen könyvek fordultak meg, de Petőfi nem volt akárki, hagyatékát még az osztrák policáj emberei is tisztelték, és a könyvek – mindegyikbe kalligrafikus betűkkel gondosan bejegyezve: *Petőfi Sándor tulajdona* – Szendrey Júliától Petőfi Istvánhoz, tőle a Nemzeti Múzeum Könyvtárába kerültek. Egy láda könyv: Petőfi Sándor könyvtárának maradéka. A hagyatékot elhelyezték egy vitrinben, két tudós könyvtáros – Majláth Béla és Thallóczy Lajos – listát készített nagy költőnk könyveiről, a címjegyzéket szakfolyóiratokban közreadta, így ma is tudhatjuk: a történelmi viharok után mi maradt meg Petőfi Sándor könyvtárából.

A könyv árulkodik gazdájáról.

Átböngészem a régi könyvlistát, abból kiderült: egy angol nyelvű, Párizsban, 1838-ban kiadott Shakespeare-sorozat – magyar nyelvű akkor még nem volt – egyik darabját birtokolta a költő. Melyiket? – nem tudni; a tudós listakészítők ezt elfelejtették följegyezni.

Semmi gond, keresem a Széchényi Könyvtárban a Petőfi-hagyatékot. Némi fejkavarás, küldenek ide, küldenek oda, aztán valaki felvilágosít: hát azt bizony már jó pár évtizede felszámolták – ezt a szakkifejezést használta a szakember –, felszámolták, és a köteteket beosztották (ez is nagyon pontos szakkifejezés) a könyvtár állományába.

Meglepő, de semmi gond; irány a katalógus: Shakespeare! A múlt századi angol nyelvű sorozatot hamar megtalálom, de a töredék kötetről – amely valaha Petőfi Sándoré volt – nincs adat a könyvjegyzékben. Érdeklődöm. Némi fejkavarás, küldenek ide, küldenek oda, aztán valaki felvilágosít: idegen nyelvű kötetből csak egy példányt őriz a Széchényi Könyvtár, nyilván valamelyik állományrevízió során (ez is nagyon fontos szakkifejezés, csak szakemberek használják), szóval valamelyik állományrevízió során Petőfi Sándor Shakespeare-kötetét – mint felesleges duplumot – kiselejtezték.

Itt a vége, fuss el véle!

Abban bízhatunk, a selejtezést végző szakember csak annyira volt szakember, hogy lelkiismeretesen betartotta a könyvtári szabályzatot, az idegen nyelvű másodpéldányt kiemelte a könyvtár állományából, de közben azért volt annyira szakember (netán könyvszerető!), hogy belelapozott a halára ítélt kötetbe, az első lapon fölfedezte Petőfi Sándor kézírását, s a könyvet nem dobta a szemétkosárba – hanem hazavitte. Akkor most megvan valahol, egy magánkönyvtár őrzi a történelmi múlt e darabkáját.

Van rá esély. Vagy harminc évvel ezelőtt a Nők Lapjában valaki, tudós ember, beszámolt könyvtára kincseiről, többek között egy valaha Petőfi Sándor tulajdonában volt verseskötetről.

Van tehát még remény: magángyűjtemények számtalan kincset rejtnek, s amikor múzeumok, gyűjtemények gyarapítására, karbantartására alig-alig vagy már egyáltalán nem jut pénz, s amikor naponta megtörténik, hogy értékes hagyatékokat kínálnak megvételre, de a múzeumok, gyűjtemények illetékesei csak karjukat tehetetlenül széttámi képesek, mondván, örülnek, ha bért tudnak fizetni munkatársaiknak, beszerzésre, gyarapításra már nem telik, szóval ilyen kultúrapusztító időkben jó, ha akadnak lelkes gyűjtők, megszállott múltbogarászok, akik megmentik, időt s pénzt áldozva megmentik a pusztulás szélére sodródott műtárgyakat.

Mert az emberek sok mindenre kíváncsiak.

Parányi színház történelmi gyűjteményünk – a *Ruttkai Éva emlékszoba* – látogatói nemcsak nézelődnek a nyári péntek délutánokon, amikor minden érdeklődő előtt szélesre tárjuk lakásunk ajtaját, de hozzák is ajándékba a megmentésre érdemes régiségeket, relikviákat, múlttörmelékeket.

Blaha Lujza dedikált fotóját. Ruttkai Éváról még az ötvenes években készült karikatúrát. Régi színházi újságokat. Háború előtti hanglemezeket. Egy ezüst emlékgyűrűt: huszonöt évig volt – még az ántivilágban – a Nemzeti Színház tagja hajdani tulajdonosa.

Valaha Jászai Mari birtokában volt egy Maeterlinck-kötet. Az első oldalra bejegyezte nevét. Másfél évtizeddel ezelőtt Izraelben kapta valakitől Ruttkai Éva e könyvet. Hazahozta. Most már itthon marad.

Reménykedem, hogy egyszer azt is meg fogom tudni: melyik angol nyelvű Shakespeare-kötetet vette meg, lapozta át s tette föl könyvespolcára, másfél száz évvel ezelőtt Petőfi Sándor.

Hála istennek, sok ember él ebben az országban, akik nemcsak a jövőre, de a múltra is kíváncsiak. Talán mert ők is tudják, amit Pilinszky János vallott: *Egyetlen reményünk a múlt.*

Érdemes őrizni, vigyázni rá, amikor ilyen bizonytalan a jövő.

Vidám Park

Nagypapa voltam az elmúlt héten szombat délután. Kristóf négyéves, számára a világ még pillanatonként fölfedezhető csodák sorozata. Cirkuszba megyünk, útközben részletesen megbeszéljük a földalatti-villamos titkait, aztán fölterképezzük a ligeti árusok kínálatát, s egy zacskó piros gumicukorral boldogan bevonulunk az első sorba. Jöhetnek a pacik! Jönnék. Aztán majmok, kutyák, zsonglőrök, légtornászok, jobbak, rosszabbak – unokám élvezi, én meg élvezem, hogy ő élvezi. A műsor gyenge, de mi remekül szórakozunk. Szünetben perec, kóla, nyalóka; műsort nem sikerült kapni, már elfogyott. Jó, akkor még egy almálé!

A lányaimat *neveltem*. Az unokámat *kényeztetem*.

A cirkusz után átbállagunk a kis vidámparkba, amíg a bukszám bírja, szórakozzon a gyerek! Belépődíj nincs, viszont minden játékra, vidámpark-szaknyelven így mondják, hatvan forint a *beugró*. Ha előre vesz az ember tíz jegyet, az ötszáz. Nosza, hamar egy tömböt, és már föl is pattan Kristóf a körhintán a kisautóra. Nyújtom a jegyet a kezelőnek, azt mondja: *kettő*. Értetlenül nézek, megismétli: *ezen kettőt kell fizetni*. Ja, az más. Okos ember vagyok, nem kérdezem, miért. Fizetek. Aztán irány a kisvonat, sikerül helyet kapni a mozdonyon, Kristóf öt meneten keresztül boldogan húzogatja a csengő fogantyúját, nyomkodja a gombokat. Én meg adogatom a jegyeket a kezelőnek. Itt csak egyet kell adni. Itt sem kérdezem meg, miért. Aztán a villanyos kisautó! Az az igazi, sajnos, az én gyerekkoromban ilyen még nem volt. Unokám felpattan az egyik járgányra, jön felém a kezelő – tapasztalt, öreg vidámparki róka vagyok már! – *Kettő?* – kérdezem. *Nem, száz forint* – hangzik a lakonikus válasz. Fizetek. Kristóf indít, robog körbe. Néha kicsit elbámul, de ügyes. Határozottan ügyes. Figyelem a körben álló szülőket, vajon látják ők is, milyen ügyes az unokám? Sajnos, ők a saját csemetéiket csodálják, így nem sikerül egy kis elismerést kicsikarnom.

Mellettem csinos fiatal hölgy, nem éppen az alkalomhoz öltözve, fehér magas sarkú cipőben, fehér szoknyában, blúzban, a korlátra támaszkodva elmerülten képeslapot olvas. Amikor lejár a menet, pillanatra fölnéz, *Jól vagy, Roland?* – fordul a fehér autóban trónoló kisfiúhoz, a gyerek int, a kezelő újabb zsetont dob az autóba, a mama tovább olvas. Kristóf kiabál: *Ópapa, még! – Természetesen!* – kotrom elő a százast. Indul a menet.

Megáll mellettem egy férfi, olyan harmincas, kopott ingben, szandálban, derekánál öt év körüli kisfiú. – *Na, mész?* – a gyerek, hallom a nevét, Lacika, röptiben elkapja a pénzt, s már rohan is az egyik üres autó felé. Figyelem: remekül vezet, nagy ívben kerüli ki a többi ügyetlenkedőt, a papa hangosan irányít, elégedetten mosolyog. Roland a belső körön megy, alig mozdítja a kormányt, Kristóf igyekszik kikerülni, Lacika mint egy formula-egyes bajnok cikázik közöttük. *Ópapa, még!* – kiabál Kristóf, amikor leáll az autó. Újabb százast a kezelő úrnak. Lacika fölpattan, odaszalad az apjához, kap még egy érmét, visszaroohan, fizet, indítja az autót. Roland csak üldögél, az előre kifizetett ötödik zsetont dobja be a kocsni perselyébe a kezelő. A mama fölnéz, tovább olvas.

A menet végén Lacika megint odarohan az apjához, aki nagyon határozottan annyit mond: *Na, ennyi elég volt!* – és már mennek is tovább. Kristóf most csak néz rám, én már fizetek. A fehér ruhás hölgy is fölnéz, Roland nagyon illedelmesen megszólal, *Mama, mehetek még egy kicsit?*, a mama bólint, ötszáz forintot ad a játékautók főnökének. Indul a következő menet. Kotorászom a zsebemben. Ezer forint volt a két cirkuszjegy, majdnem ötszáz a kóla, perec, gumicukor, aztán még az almálé, itt is ötszázzal kezdtünk, a kisautóba is beledobáltunk már vagy hatszázast, az annyi, mint...

Most csak két autó köröz a pályán, Kristófé és Rolandé. Határozottan az unokám ügyesebb. Sokkal ügyesebb. Roland többször nekiütközik a szegélynek, ilyenkor a kezelő azonnal ugrik, löki tovább a kocsit. Ha nekiütközik Kristóf kocsijának, Roland tétován körülnéz, segítségre vár. A mama olvas. *Mama, még egy kicsit!?* – mondja a gyerek, a szőke hölgy egy ezrest ad a kezelőnek. Összeakad a szemünk. Remélem, nem lát belém. Van még két százasom, fizetek. *Ópapa, még!* – kiabál Kristóf, és lendületesen kikerüli az éppen a szegélynek koppanó Rolandot. A mama föl sem néz. Az utolsó százasom is átvándorol a kisautóba. *Elfogyott a benzin* – mondom Kristófnak. *Kár. Majd veszünk, ha lesz pénzünk* – mondja bölcsen négyéves unokám.

Van még az előre váltott jegyekből, fölültem a gyereket a körhintára.

Mögöttem férfiak söröznek a pultnál, Lacika apja mellett álldogál. Nézi a körhintát, a kezelő bácsi körbejár, elveszi a gyerekektől a jegyeket, *figyelem, indulás!* – kiáltja, és amíg az indítókar felé fordul, Lacika villámgyorsan fölpattan az induló körhintára, és behuppan a tűzoltóautóba, Kristóf mellé. Aztán ketten boldogan rángatják a kormányt.

A szemem sarkából látom, Roland még mindig magányosan rója a villanyautóval a köröket. Szép mamája szépen olvas. Lacika papája lenyeli az utolsó korty sört, kéri a következőt.

Megáll a körhinta. Kristóf megfogja a kezem, elindulunk a földalatti felé.
Vajon a három gyerek közül melyik a leginkább hátrányos helyzetű?
Nem hamarkodom el a választ.

Szigethy Gábor